

فهرست‌های پیشنهادی برای معرفی کتاب به کودکان و نوجوانان، اغلب آدم را گیج و سردرگم می‌کند. کتاب‌هایی که با علامت کتاب‌های مناسب و کتاب‌های محبوب نشان داده می‌شوند، معمولاً از نظر همه دانش‌آموزان مناسب و محبوب نیستند؛ زیرا سلیقه آن‌ها متفاوت است. اگر کتابی برای کسی مفید و مناسب باشد، ممکن است برای دیگری همان اثر و نتیجه را نداشته باشد. این مسئله بسیار مهم است که ما کودکان و نوجوانان را به کتاب و کتابخوانی علاقه‌مند کنیم، سلیقه‌شان را رشد دهیم، توانایی‌شان را در خواندن تقویت کنیم و به سوی موضوعات مختلف سوق‌شان دهیم. بزرگسالانی که معمولاً در دوران نوجوانی خود این توانایی‌ها را کسب نکرده‌اند، اغلب نمی‌توانند چنین شرایطی را برای دیگران به‌وجود آورند.

معیارها

بهتر است انتخاب کتاب، با توجه به درک و شناختی که نسبت به خود و دیگران داریم، انجام پذیرد. بعضی از کتاب‌های داستان نوجوانان، به عنوان کتاب برگزیده انتخاب می‌شود؛ همان‌طور که در ورزش یا در مسابقات کسی برنده می‌شود. در حالی که مهم‌ترین رکن در انتخاب کتاب، این است که مطابق با نیازها، خواسته‌ها، علایق فرهنگی، شرایط اقتصادی و اجتماعی و نیز مطابق با شعور و درک مخاطبانش باشد. برای انتخاب کتاب باید به این مسائل توجه کرد:

آیا علایق و نیاز خوانندگان در آن‌ها رعایت شده است؟
آیا نقدها و قضاوت‌های درستی درباره آن‌ها انجام گرفته است؟

آیا در کمیته‌های انتخاب کتاب، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است؟
و سرانجام، آیا استانداردهای لازم را رعایت کرده است؟

بهتر است کتاب‌ها از دید خود کودکان و نوجوانان، مورد بحث و بررسی قرار گیرد. آن‌ها می‌توانند با توجه به توانایی خواندن و علایق‌شان، کتاب را از نظر شیوه نگارش، موضوع، و... ارزشگذاری و نظرشان را اعلام کنند. درست است که ما باید به نظر آنان اهمیت بدهیم، ولی باید آگاهانه و هوشیارانه رفتار کنیم. باید با معلمین، کتابداران و کسانی که به فهرست‌های معرفی کتاب، قیل از آن‌که کتابی بخرند، رجوع می‌کنند، بحث و گفت‌وگو کنیم.

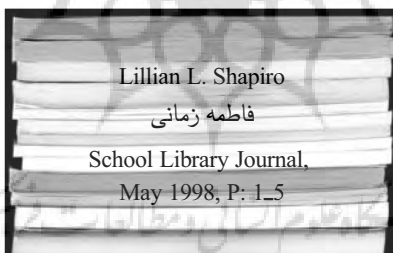
شیوه‌های انتخاب

انتخاب کتاب در زمینه ادبیات، براساس استانداردهای از پیش تعیین شده و پاسخگویی به نیازهای معمولی مخاطبان صورت می‌گیرد. تشخیص استانداردهای انتخاب کتاب، بخشی از آموزش حرفه کتابداری است. بنابراین، مسئله مهم‌تر، تشخیص خواسته‌ها و نیازهای عادی کودکان و نوجوانان است که بر چه اساسی شکل می‌گیرد. تحقیقات فراوانی صورت گرفته تا نیازهای عادی آن‌ها را تشخیص دهد و بررسی و اعلام کند. مهم‌ترین مسئله آن‌ها در این سن (که

برای بزرگسالان هم هنوز مسئله است) مقابله با تبعیض جنسیتی است؛ چه برای مسئولیت و شغل آینده‌شان، چه در ارتباط با خانه و خانواده‌شان و چه درباره مسائل و تجربیاتی که در آینده با آن‌ها روبه‌رو خواهند شد.

امروزه این نیاز بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد و حتی در تبلیغات و در برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی هم به وضوح و فراوانی به چشم می‌خورد. اجتماع باید بزرگسالان را در هر جایگاه و مقامی که باشند، به عنوان والدین، کتابداران، معلمان، رهبران و مربیان مذهبی در این زمینه مسئول کند. به گونه‌ای که کودکان و نوجوانان را برای رسیدن به اهداف‌شان هدایت کند. تا نه تنها سالم‌تر و شادتر باشند، بلکه بتوانند نیازهای‌شان را بشناسند و با شرایط اجتماعی هماهنگ کنند و از زندگی‌شان لذت ببرند.

باید توجه داشت که در میان نوجوانان جامعه، افرادی هستند که به مسائل علمی، ریاضی، هنری و ادبی علاقه‌مندند و در این زمینه توانایی‌هایی دارند و صرفاً به کتاب‌هایی که برای گروه سنی خودشان است، اکتفا نمی‌کنند و سراغ کتاب‌های بزرگسالان و کتابخانه‌های عمومی می‌روند. باید توجه داشته باشیم که داستان‌ها و رمان‌ها و حتی کتاب‌های غیرداستانی نوجوانان، پلی است به سوی مطالعه در بزرگسالی. ما باید علاقه آن‌ها را به مطالعه جلب کنیم تا در آینده، جزو افراد کتابخوان باقی بمانند. از آن‌جا که نوجوانان تأثیرپذیرتر و احساساتی‌تر هستند، بیشتر از بزرگسالان دچار آسیب‌های روحی و روانی می‌شوند. البته، زبان و گفتار مطالب چندان مشکل‌ساز نیست، بلکه محتوای کتاب‌هاست که مسئله‌ساز است. بنابراین، باید در انتخاب این کتاب‌ها بیشترین دقت و وسواس را به خرج داد.

کیفیت یا محبوبیت

معیارهای انتخاب کتاب برای

کودکان و نوجوانان کدام است؟

**اگر اساس انتخاب مواد
برای کودکان و نوجوانان
«آنچه آن‌ها می‌خواهند» باشد،
باید به خاطر داشته باشیم که
آن‌چه انسان‌ها می‌خواهند،
همیشه سالم و یا
بدون اشکال نیست**

ولی نه به آن معنی که خواسته‌های خود را به آنان تحمیل کنیم.

فهرست انتخاب بهترین‌ها در هر موضوعی، دیدگاه شخصی انسان را نسبت به موارد مشابه باز می‌کند. شاید زمان آن رسیده باشد که دیگر صرفاً به عنوان کتاب‌ها توجه نداشته باشیم، بلکه معرفی و بررسی کتاب‌هایی را که چاپ و منتشر می‌شوند، مد نظر قرار دهیم و کتاب‌هایی را که با توجه به مسئولیت‌های اجتماعی نوشته می‌شوند از کتاب‌هایی که توسط کتابخانه‌های کودک و نوجوان گردآوری می‌گردند و نیز از کتاب‌هایی که در نشریات معتبر و تحت نظارت کمیته‌های انتخاب کتاب مورد بررسی قرار می‌گیرند و... تفکیک کنیم.

اگر اساس انتخاب مواد برای کودکان و نوجوانان «آنچه آن‌ها می‌خواهند» باشد، باید به خاطر داشته باشیم که آن‌چه انسان‌ها می‌خواهند، همیشه سالم و یا بدون اشکال نیست. بنابراین، لازم است با افراد متخصص مثل معلمان، دکترها، کتابداران، مربیان و... صحبت کنیم و ایده بگیریم. هر چند عقاید آن‌ها مخالف نظر ما باشد، گوش دادن به دیدگاه‌های شخصی آن‌ها خوب است و ما را نسبت به مسائل آگاه می‌کند.

در این‌جا سؤال‌هایی مطرح می‌شود: هدف ما از خواندن و مطالعه چیست؟ می‌خواهیم چه کسانی را هدایت کنیم؟ و برای چه کسانی کتاب انتخاب کنیم؟ بدون شک، هدف این است که جهانی بسازیم که در آن کودکان و نوجوانان خوب تربیت شوند، به بزرگ‌ترها بی‌احترامی نکنند، ارزش‌های خود را بشناسند، احساس امنیت کنند، از تخریب

وسایل عمومی برای تخلیه هیجانات روحی استفاده نکنند و... برای رسیدن به چنین اهدافی، زمینه‌سازی فرهنگی، نقش به‌سزایی دارد و در این میان، کتابداران و کتابخانه‌ها مسئولیت‌شان از همه بیشتر است.

به نظر می‌رسد بین آن چیزی که والدین می‌خواهند تا فرزندان‌شان مطالعه کنند و آن‌چه کودکان خود دوست دارند بخوانند، اختلاف فاحشی وجود دارد. جای تردید نیست که کودکان باید مستقل شوند و برای کسب این استقلال و گذر از مرحله کودکی، باید جاده ناهموار سختی‌ها را بیامیند. پدران و مادران خوب و آگاه، لقمه را به دهان فرزندان خود نمی‌گذارند و اجازه می‌دهند خودشان تجربیاتی به دست آورند و آزموده شوند.

تحولات و مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی سال‌های اخیر از یک طرف و آموزش‌های مستقیم و غیرمستقیم از طرف دیگر، باعث شده که کودکان و نوجوانان، خودآگاهی‌های خوبی کسب کنند. در این‌جا مسئولیت والدین این است که امکانات لازم را برای فرزندان‌شان به وجود آورند، ولی مراقب باشند آن‌ها دور از انحرافات و خطرهای بزرگ شوند. بعضی از ما که با کودکان و نوجوانان سرو کار داریم، شاید گاهی در این تله افتاده باشیم که آن‌ها را موجوداتی غیر قابل انعطاف یافته باشیم. پس باید شیوه جدیدی برای رفتار با آن‌ها اختیار کنیم. در تحقیقاتی که انجام گرفته، مشخص شده پسران به هنگام انتخاب کتاب، به سه مسئله اهمیت می‌دهند:

– آن‌ها دوست دارند مستقل باشند و خودشان تصمیم‌گیری کنند.

– درباره خودشان مطالعه کنند و چیزهایی یاد بگیرند.

– سرگرمی داشته باشند.

ولی دختران به هنگام انتخاب کتاب، به این مسائل توجه دارند:

– مطالبی را انتخاب می‌کنند که درباره خودشان چیزهایی یاد بگیرند.

– سرگرم شوند.

– آماده شوند تا برای زندگی آینده‌شان تجربیاتی خوبی کسب کنند.

بنابراین، به نظر می‌رسد که ما احتیاج به کتاب‌هایی نداریم که اطلاعات‌شان بیشتر از آن چیزی است که آن‌ها نیاز دارند، بلکه کتاب‌هایی می‌خواهیم که کمک کنند تا دختران و پسران به هنگام روبه‌رو شدن با مسئولیت‌ها، آن‌ها را بهتر بپذیرند.

در مورد انتخاب کتاب، وظیفه ما به عنوان والدین، این نیست که خودمان برای‌شان انتخاب کنیم، بلکه باید آن‌ها را آگاه کنیم و بر انتخاب آنان نظارت داشته باشیم. کتابداران نیز موظف نیستند هر کتابی را بخردند یا مطابق میل آنان رفتار کنند، ولی بهتر است علاوه بر کتاب‌های آموزشی و کمک درسی، کتاب‌های مورد علاقه و عامه‌پسند را نیز که امتیازات خاصی دارند، به مجموعه خود اضافه کنند تا به این ترتیب، آنان را به کتاب و کتابخوانی علاقه‌مند سازند.

منبع:

Quality or Popularity Selection Criteria for
Yas/ Lillian L.Shapiro